

ŽIVOTINJE U DRŽIĆEVIM DJELIMA

ANA ČUČEVIĆ □ Prirodoslovni muzej Dubrovnik, Dubrovnik

VALERIJA JURJEVIĆ □ Dom Marina Držića, Dubrovnik

sl.1. Ekspонат vidre

sl.2. Izložbena cjelina posvećena ulomku iz djela *Dundo Maroje*

sl.3. Izložbena cjelina posvećena ulomku iz djela *Dundo Maroje*

U prosincu 2023. u Prirodoslovnome muzeju Dubrovnik svečano je otvorena izložba *Držićev životinjski svijet* kao rezultat stručne i kreativne međuinstitucionalne suradnje dviju dubrovačkih ustanova u kulturi, Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik i Doma Marina Držića. Ključni element izložbe je životinja kao nadahnuće u književnom stvaralaštvu Marina Držića. Autorice izložbe su Ana Čučević, viša kustosica i ravnateljica Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik, te Valerija Jurjević, kustosica Doma Marina Držića. Autorice likovnog postava izložbe su akademske slikarice i muzejske pedagoginje Dubravka Tullio i Jasmina Runje. Za dizajn vizualnog identiteta zaslužan je Šime Fabris.

Izložba predstavlja dio bogato životinjskog svijeta u književnom stvaralaštvu Marina Držića putem odabranih ulomaka iz triju drama: *Dunda Maroja*, *Grižule* i *Novele od Stanca*, oko kojih su oblikovane četiri izložbene cjeline, dok se peta cjelina temelji na Držićevu zoonadimku Vidra. Interpretacija životinjskog svijeta u određenom

je Držićevu djelu ostvarena izlaganjem 43 izložka životinja iz fundusa Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik koje se spominju u navedenom ulomku, likovnim prikazom ostalih životinja i ambijenata u kojima se zbiva radnja te pratećim tekstovima na informativnim panoima. Izložba je postavljena na trećem katu Muzeja, u dvije prostorije ukupne površine 95 m². Uz izložbu je tiskan dvojezični katalog u koji su uvrštene sve ilustracije izrađene za potrebe izložbe (njih 51). Za ovu izložbu je Prirodoslovnom muzeju Dubrovnik i Domu Marina Držića dodijeljeno posebno priznanje Hrvatskog muzejskog društva u kategoriji za međumuzejsku suradnju.

Marin Držić Vidra

U životu i stvaralaštvu najvećega hrvatskog komedio-ografa Marina Držića (Dubrovnik, 1508. – Venecija, 1567.)

posebno mjesto pripada životinjama. Ne samo da je taj renesansni književnik u svoja djela uključio brojne pripadnike životinjskog svijeta već je i sam nosio zanimljiv zoonadimak – Vidra. Nadimak Vidra Marin Držić dobio je po spretnoj zvijeri koja je živjela u idiličnom ambijentu Rijeke dubrovačke, gdje je njegova obitelj posjedovala ljetnikovac, pa se vjeruje kako je često boravio ondje „gdje nimfe darivaju pjesničko nadahnuće”¹. Možda je razlog bilo i vidrino krzno koje je u renesansi, nošeno nad ovratnicima ogrtača, bilo znak obnašanja ugledne društvene dužnosti.² Vidra je gipka i okretna životinja, prilagođena životu na kopnu i u vodi, majstorski plivač u svim smjerovima i previše samosvojna da bi se dala uloviti u mrežu. Nije isključeno kako je Držić nadimak dobio jer je vješto plivao u svim svojim životnim smjerovima: u svećeničkom pozivu (1526. postaje klerik i rektor dubrovačke crkve Svih svetih), studiranju u Sieni (1541. izabran je za rektora studentskog doma Casa della Sapienza, a 1542. sudjeluje kao glumac u kazališnoj predstavi), putovanjima Europom (1545. i 1546. kao komornik i tumač austrijskog grofa Christopa von Rogendorfa), književnom stvaralaštvu (od 1548. do 1559. u Dubrovniku piše i prvi put na pozornicu postavlja svoje drame), službama koje je preuzimao (1545. pisar je vunarskog obrta, 1553. – 1556. pisar u stonskoj solani) kako bi namaknuo novac za postavljanje predstava i tiskanje knjiga (1551. u Veneciji objavljuje dvije knjige) te u zagonetnim ulogama u kojima se zatekao (1566. u Firenci pismeno traži pomoć toskanskog vladara Cosima I. Medicija). Iako nije poznato je li životinjski pseudonim uzeo sâm kao član neke kazališne družine ili su mu ga nadjenuli prijatelji, no nadimak Vidra ostaje trajno povezan s imenom Marina Držića, najvećega hrvatskog komediografa i jednoga od najznačajnijih predstavnika europske renesansne komediografije.

Životinjski svijet u opusu Marina Držića

Kako navodi Zlata Šundalić u knjizi *Životinja i Vidra – o životinjskome svijetu u djelu Marina Držića Vidre*³ životinjski svijet najzastupljeniji je u Držićevim komedijama (*Novela od Stanca*, *Dundo Maroje*, *Skup*, *Tripče de Utočce*, *Arkulin*, *Pjerin*), u kojima se pojavljuju devedeset dva različita naziva za životinje. U njegovim pastoralama (*Tirena*, *Pripovijes kako se Venere božica užeže u ljubav lijepoga Adona u komediju stavljen*, *Džuho K(e)rpeta*, *Grizula*) zabilježeno je 67, a u njegovim ozbiljnim djelima (u tragediji *Hekuba* i *Pjesnima ljuvenima*) može se naći 70 različitih životinjskih leksema. Nadalje, u Držićevu se djelu životinji pristupa na tri načina: simbolički (životinja je znak moralnih, političkih, magijskih i religijskih ideja o samom čovjeku), emocionalni (osjećaji se pokazuju samo prema uskom krugu životinja, ne i prema svima njima) i ekonomski (životinja je dio hrane, upotrebljiva namirnica za održavanje ljudske egzistencije).⁴ Na prvo mjestu među životinjskim nazivima u Držićevu opusu nisu konkretne životinje. U komedijama je to fantastično biće satir, u pastoralama se najčešće pojavljuje opća

sl.4. Izložbena cjelina posvećena ulomku iz djela *Dundo Maroje* – najpoznatiji književni obrok

sl.5. Detalj izložbene cjeline posvećene ulomku iz djela *Grizula*

imenica *bjestija*, a u ozbiljnim djelima opća imenica zvijer. Na drugom je mjestu po učestalosti uporabe u komedijama magarac, u pastoralama stado, a u ozbiljnim djelima zmija. Na trećem je mjestu u pastoralama vuk, koji ugrožava drugopozicionirano stado, u komedijama to mjesto zauzima njegov rođak pas, a u ozbiljnim djelima košuta.⁵ Na drugom su kraju spektra životinje koje se spominju samo jedanput u cjelokupnom Držićevu opusu, poput galeba, kameleona ili mrava.

Iako su mnogobrojne životinje nastanile stranice Držićevih djela, ova se izložba ne temelji na onima koje se najčešće spominju, već predstavlja dio bogatoga animalnog svijeta u njegovu opusu, i to na predlošku odabranih ulomaka iz triju drama: *Dundo Maroja*, *Grizule* i *Novele od Stanca*.

Dundo Maroje – životinjsko u čovjeku

Najviše životinjskih naziva u književnom stvaralaštvu Marina Držića spominje se u njegovoj najpoznatijoj komediji *Dundo Maroje*, njih 55. Unutar drame čija se radnja zbiva u gradskom ambijentu Rima, jedan je kratki prizor najzasićenija replika životinjskim nazivima u Držićevu opusu. U desetom prizoru trećeg čina Tripče Kotoranin izgovara monolog u kojemu govori o nepromjenjivosti ljudske prirode iznoseći pesimističnu sliku o čovjeku i uspoređujući ga sa životinjama. U samo jednoj replici spominje se čak 16 životinjskih naziva: bjestija, mačka, miš, lisica, hrtica, zec, zmija, lav, pas, prasac, armilin, vuk, ovčica, osao, konj, hobotnica, neke i više puta, tako da je njihov konačan broj 25. Rekorder je zmija, koja se spominje pet puta, čime se dodatno naglašavaju negativne osobine ljudi sličnih zmiji.

¹ Frano Čale, *Marin Držić: Djela* (Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1979). „Vjerojatno su ga zbog čestog boravka u tom idiličnom predjelu, gdje nimfe darivaju pjesničko nadahnuće, i zvali Vidra, kao što se čita u stihovima pjesnika Antuna Sasina, u pjesmama koje mu je nakon smrti posvetio Mavro Vetranović i u genealogiji Jere Držića: nadimak se očito odnosi na zvijer, neku vrstu kune, koja se mogla naći u Rijeci dubrovačkoj.”

² Kako je za vrijeme studija u Sieni 1541. – 1542. bio rektor Kuće mudrosti (Casa della Sapienza) i prorektor Sveučilišta, to je krzno, koje je tada bilo znak moći, možda zapamćeno kao dio odjeće s kojim ga se identificiralo (digitalno izdanje Leksikona Marina Držića, <https://leksikon.muzej-marindrzcic.eu/zivotopis>).

³ Zlata Šundalić, *Životinja i Vidra: o životinjskome svijetu u djelu Marina Držića Vidre* (Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, 2009).

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

sl.6. Izložbena cjelina posvećena ulomku iz djela *Novela od Stanca*

sl.7. Izložbena cjelina posvećena ulomku iz djela *Novela od Stanca*

6 liha – lisiči, ponaša se lukavo i prepredeno

7 jadom – otrovom

8 *son stato a scola, non parlo miga a caso* (tal.) – pohađao sam školu, ne govorim samo onako

9 *ar contradio* (tal.) – naprotiv

10 *la gentilezza di questo mondo* (tal.) – sama ljubaznost ovog svijeta

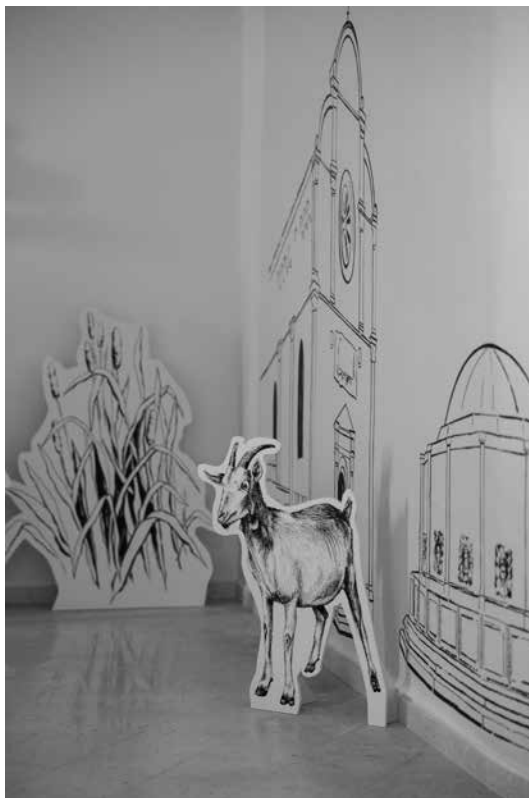
11 „Or misser mio, or misser mio” (tal.) – „Dakle, gospodine moj, dakle, gospodine moj.”

12 *Omo coperto di lupo cerviero*... (tal.-lat.): Čovjek u koži risa, a unutra su pak grabežljivi vukovi, po plodovima se svojim poznaju – prema Evanđelju po Mateju (7,16-20), gdje tekst glasi: „Čuvajte se lažnih proroka što vam dolaze u ovčjem runu, a unutra su grabežljivi vuci! Prepoznat ćete ih po njihovim plodovima.” (F. Čale)

13 muka – brašno

14 *Et concilium fecerunt, ut dolo tenerent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi* (lat.-tal.): I dogovoriše se da ga na prijevaru uhvate. – Razumij me, brate, ako možeš, jer ja sebe vrlo dobro razumijem. [...]

Napomena: bilješke 6 – 14 preuzete su s: Elektronička izdanja djela Marina Držića, <https://muzej-marin-drzic.eu/e-knjiznica/>

Reče se: tko je bjestija, bjestija će i umrijet, a sve što se od **mačke** rodi, sve **miše** lovi, i sve što **lisica** leže, sve **liha**⁶; a što **hrtica** koti, sve **zeca** tjera; a **zmije** što rađaju, sve to proketo sjeme jadom⁷ meće. Hoće rijet da ljudi – son stato a scola, non parlo miga a caso⁸ – velim, hoće rijet da ljudi partičipaju, misser mio, od ovizijeh bjestija. **Lav** ima srce i **zec** ar contradio⁹; **pas** vjeran – **lisica** liha; **prasac** u gnusnoći – **armilin** u čistoći; **vuk** grabi – **ovčica** s mirom stoji; **osao** trom – **konj** brz; ljudi neki od rampine – neki daju; neki **osli** – neki la gentilezza di questo mondo¹⁰, neki crnilom među kao i **hobotnica**, a neki čisti u jeziku, čisti u misleh; neki “Or misser mio, or misser mio”¹¹, šaren kako i **zmija**, vlači se tiho kako i **zmija**; čovjek je u formu, **zmija** je u pratiku; grij **zmiju**, da te uije; pratika’ š njim, da te otruje. Omo coperto di lupo cerviero, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; a fructibus eorum cognoscuntur¹². Sve što se od pelicara rodi, šije peli; a sve što se od mlinara rodi, sve muku¹³ krade. Et concilium fecerunt, ut dolo tenerent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi.¹⁴

(Dundo Maroje, III, 10)

Dundo Maroje – najpoznatiji književni obrok

Životinje su kao nezaobilazna sastavnica prehrane u opusu Marina Držića najzastupljenije u Dundo Maroju, u sklopu gastronomskih monologa lukavog sluga Pometa Trpeze. U prvom prizoru drugog čina komedije opisan je najpoznatiji obrok cijele hrvatske književnosti u kojemu središnje mjesto ima kopun, tj. uškopljeni pijetao, uz

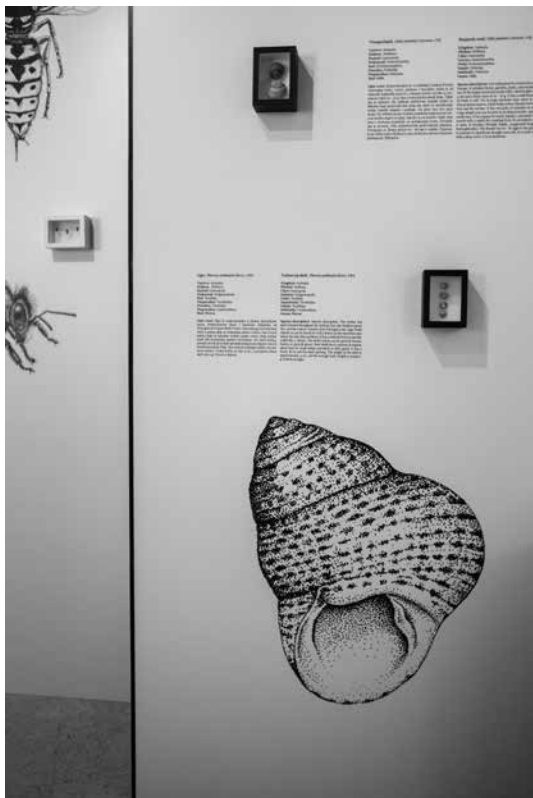

kojega su se na pladnju našle još dvije jarebice, komad pečene teletine, stražnji dio zečica te kosovići. U deseterom prizoru drugog čina Pometovu su trbuhu namijenjene jetrice kapunića, guske, patke, pauni, kokoši (*galine od Indijana*), odnosno juhe od kapuna i jarebičice. A kada stvari krenu po zlu, kako Pomet navodi u trećem prizoru četvrtog čina, bit će dobre i *srdjelice*. Životinje koje se spominju na Držićevu književnom stolu govore i o fortuni, odnosno o sudbini onoga tko ih jede, jer tko nije probao zlo (srdele), ne zna što je dobro (kapuni, jarebice, fazani).

Sjedeći za trpezom s mojijem Tudeškom, a pečeno bijehu donijeli – pjat, u njemu **kapun**. Gledam ali je **guska**, ali što drugo: onoliko velika **kapuna** moje oči nigda nijesu prije vidjele. Ispečen? Gledah ali je isprigan ali je ispečen: imaše njeku hrustu na sebi koja mi oči zanošaše, srce mi veseljaše, apetit mi otvaraše. Oko njega dvije **jarebice** oblahne, a sok iz njih rosi. Pjat ureševahu s strana peča vitelja mesa od mlijeka, koja para da govoraše: “jeđ me, jeđ me”, i polovica zadnja od **zečica**, lardica okolo nazadijevana, a garofalići neistučeni nakičena, koja para na trpezi mirisom da stvaraše veselo, drago proli-tje; a na krajijeh od plitice uokolo nakitili bijehu **kosovića**, dražijeh **kosovića**, turdus inter avibus, koji paraše da se uokolo uhitili bijehu i da u veras pojući govorahu: “Blaženi, uzmite!” I u tjezijeh delicijah stojeći u kontemplaciji, bijeh otišao in estasis.

(Dundo Maroje, II, 1)

Pomete, da, Pomete, pače plemeniti kralju i gospodine, Pometov trbuše sofriktani, veseli se, hrani se na delicije,

na zalogaje, na m nu nebesku, na vareno, na pečeno, na prigano, na podprigano, na tortice drage, na sapurice incukarade i s vodicom rusatom, na jetrice slatke od **kapunića**, na **guske**, na **patke**, na **paune**, na galine od Indijana, blaženstvo vječno! Za tebe Pomet sve stenta, za tebe se sve ovo spravlja, kralju i gospodine!

(Dundo Maroje, II, 10)

A gdje sada da se konsolaš, trbuše, moj dragi gospodine? Primi u pacijenciju; odsela ćeš kadgod i **srdjelicom** se pasat. Žao mi je, meni se ne more smanje, ma si ti u to vazda galant bio – u travaljah se si dobro nosio; a dobar se mmar u fortunu pozna. A i octičice ako se kadgod napineš, reci: i ovo je za bolje; tko nije provao zlo, ne zna što je dobro. Za octikom slađa će bit mava-sijica, i za ukropom i **srdjelami** bolje ćeš gustat **kapune**, torte, **jarebice** i **fadžane**.

(Dundo Maroje, IV, 3)

Grizula – životinja u prirodi

Mjesto radnje komedijâ Marina Držića je grad, bio to Dubrovnik, Rim ili Kotor, pa životinje u njima najčešće služe opisivanju ljudskih osobina ili su u funkciji gastronomije. Nasuprot tome, u pastoralama, radnja kojih se događa u šumskome, planinskome ili riječnom ambijentu, životinje se pojavljuju i u svom stvarnom značenju te se vezuju za određenu radnju, npr. vukovi i zvijeri napadaju stado, a psi ga čuvaju. Iako i renesansni grad vrvi životinjama, seoski likovi u pastoralama gaje prema životinjama drukčiji, prisniji odnos. Pokazuje to i drama

sl.8. Detalj izložbene cjeline posvećene ulomku iz djela *Novela od Stanca*

sl.9. Katalog izložbe *Držićev životinjski svijet*

Grizula, u kojoj se spominju 32 različita naziva za životinje. Protagonisti šestoga i sedmog prizora prvog čina dva su mlada para iz seoskog svijeta koji su se zatekli u planini sa svojim stadom, a u međusobnoj interakciji spominju razne životinjske nazive, npr. zvirenje, stado, košuta, buhe, mriljuli, grlice, ovčica, paganioci, staglini, koji pridonose slikovitosti prirodnog ambijenta.

DRAGIĆ: (...) Prikaza mi se vila iz planine bjelja od snijega, svjetlija od sunca, rumenija od ruže, tanka, visoka, strilovita pogleda, draga u vidjenju, mila u hodu, slatko-smijeha, a pozorom ne moje tužno srce ma lijes, kami, zvirenje k sebi potezaše. Moja Grube, uze me, ostavih stado, ostavih brašno¹⁵, skočih bijedan, njoj se utekoh, rekoh joj: "Vilo, tvoj Dragić veće da je tvoj!"

GRUBE: Nuta, tužna, tužnijeh riječi!

DRAGIĆ: A ona brža od vjetra, bjeguća kako **košuta**, ozrivši se na mene, smijehom reče mi: "Ako me stigneš, kolač¹⁶ ti". Ja bijedan i još ju tjeram, a ne stižem ju.

RADE: Bijedan se tjerao i povilinjio! Manenika maganje besjeda mu.¹⁷

MIONICA: Sjetan i brižan ne pošao! Komu Grubu ostavljaš? Tjerao se i istjerao se! Komu mlado čeljade ostavljaš? Pundurilja ti slatka¹⁸; neka, na'ćeš po pustoj gori tko ti će večeru povidat i tko te će od **buha** opuđat!

DRAGIĆ: Grube, lijepa ne gruba, oprosti mi. Sve tebi: **mriljuli** pitomi i **grlice** koje sam onomadne izeo iz gnijezda, i šarulja moja **ovčica** – sve ti na darov, a ja se vili dah. Ne imam kad stât – podoh¹⁹. Zbogom! Tvoj sam nekad bio, sad nijesam tvoj ni moj. Tko me uze, uze! (...)

(Grizula, I, 6)

15 brašno – hrana

16 kolač – nagrada

17 *Manenika maganje besjeda mu* – vjerojatno treba tumačiti: njegove su riječi kao riječi mahnitog ludova koji se povilio. Usp. ak. rj. pod „besjeda”: „vilovita besjeda”, „verba magica”. (F. Čale)

18 *Pundurilja ti slatka...* – osladilo ti se to biće iz svijeta koji te ne pripada.

19 *Ne imam kad stât* – podoh, nemam vremena ostati, odlazim.

sl.10. Otvorenje izložbe *Držićev životinjski svijet*

RADE: Mione, tako sjetna ne hodila, uzmi ti mene: ja neću bježat, vazda ti ću i od ručka i od večere štogodi dohranjavat. A meni vazda baba ušne i kad se siri i kad se mijesi.

MIONICA: Bijedan Radoje, upitomi **paganioce** koje s gnijezdom onomadne nađe, i oblakomi se na nje!

RADE: Za tebe ih hranim, Mione, a maja veli vazda: "S Mionom čuva' živo". A kad ti ću, Mione, ukazat gnijezdo **staglinā** koji lijepo poju?

MIONICA: Ne smijem od majke!

RADE: A ja ću maji rijet da te ispasi.

MIONICA: Brižan, tako mi nećeš ni od ručka donijet?

RADE: Bogme ti ću i pločicu zaimat, ter ćeš pticam zapinat.

MIONICA: Bijedna nestala! Stado mi se rasprša, a Dragića vile uzeše, a Gruba i ne znam kud pođe.

RADE: Tužan se ja zagovorio, a meni **ovčice** udariše u stranu! Gruba stigla Dragića, a Radoje stekao Mionu.

MIONICA: Veće tebi od ručka ne pribilo neg će meni što bolje s tobom bit.

RADE: Ali će meni s tobom dobro bit.

MIONICA: Tu, tu!²⁰

(Grizula, I, 7)

Novela od Stanca – životinja na pozornici

Iako se u usporedbi s ostalim dramama Marina Držića u *Noveli od Stanca* spominje manji broj životinja, njih 14, to stilski možda najbolje Držićevo djelo zanimljiv je sraz gradskoga i seoskog svijeta u kojemu sudjeluju i životinje. Jedna od njih važna je kao vjerojatno jedina u Držićevu opusu koja se pojavila i na pozornici – rogovi-ma i bradom. Riječ je o kozi koju je stari seljak Stanac doveo sa sobom u Dubrovnik s namjerom da je proda, a nakon što se trojica mladića s njim našale (učine *novelu*), na kraju mu biva ukradena. Stoga se može pretpostaviti kako je neka dubrovačka koza bila sudionik praiizvedbe te drame 1550. godine. Ako se na pozornici našao neki puž, osa ili pčela, bilo je to sasvim slučajno jer ih je Držić uključio u tekst samo kao dio razgovora između mladog Dživa Pešice i starog Stanca, a trebali su poslužiti za usporedbu njihovih karakteristika s ljudskima (puž nosi kuću na leđima, osa ubada, pčela pravi med).

MIHO:

Sinoć je došao neki Vlah smiješan

*i nebog nije našao u gradu nigdje stan,
ter se je prislonio prid fontanu uz mir,*

kozle je donio i grudu i jedan sir.

Š njime sam dosada sprdao, – *smiješan je!*

ma mu glava pada oda sna, ljuljan je.

Da' da mu kugodi novelu učinimo!

(1. prizor)

DŽIVO:

*Zovem se Sedmi muž, prezime Dugi nos,
na sebi kako **spuž** nosim dom di sam gos.*

Pijem vince bez vodice;

voda mi je bistra mila,

gdi ma ljubi²¹ mije lice

kad je od ruže venčac svila.²²

STANAC:

Brate Sedmi muže ali t' Dugi nose,

*Moj počteni družo, ne jele te **ose**.*

DŽIVO:

*Da sam mlijeko ali mas, **ose** bi me izjele.*

STANAC:

*Oto si slađi vas neg što beru **pčele**.*

(3. prizor)

Likovni postav izložbe *Držićev životinjski svijet*

Temeljno je obilježje i cilj muzejske izložbe komuniciranje, odnosno jasno i smisleno iznošenje obrađene teme posjetitelju s nakanom pobuđivanja njegove emocionalne reakcije. U ovom primjeru izložbena je interpretacija ostvarena prezentiranjem odabranih ulomaka iz triju drama Marina Držića (*Dunda Maroja*, *Grizule* i *Novele od Stanca*), uz prikaz životinjskih eksponata iz fundusa Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik te uz popratne tekstove na informativnim panelima. Životinja kao nadahnuće u književnom stvaralaštvu Marina Držića, odnosno Držićev faunistički rječnik korišten u odabranim ulomcima, osnovna je postavka i ključni element izložbe. Zooleksema koje Držić navodi u odabranim djelima na ovoj su izložbi interpretirani prema načelima biološke struke – primjenom determinacije vrsta, tj. prepoznavanjem vrste kojoj neki organizam pripada. Pritom je autorica imala punu slobodu u odabiru muzejskih predmeta koji će najadekvatnije potkrijepiti Držićevu zamisao.

U središtu izložbe nedvojbeno je eksponat vidre kao znamen našega najvećeg komediografa. Za određene zoolekseme korišteno je više vrsta životinja radi prikaza biološke raznolikosti, ali i bogatstva fundusa Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik. Nasuprot tome, za predočivanje određenih zooleksema, pretežito sisavaca, zbog nepostojanja potrebnih eksponata u Prirodoslovnome muzeju upotrijebljene su zoološke ilustracije koje vjerno prikazuju izgled pojedine životinje. Likovne su ilustracije korištene i za prikaz ambijenta u kojemu se održava radnja pojedine drame. Sve likovne ilustracije izradile su muzejske pedagoginje i akademske slikarice Dubravka Tullio (Prirodoslovni muzej Dubrovnik) i Jasmirina Runje (Dom Marina Držića). Infiltriranjem likovne umjetnosti kao

²⁰ *Tu, tu!* – povici upućeni stadu.

Napomena: bilješke 21 – 26 preuzete su s: Elektronička izdanja djela Marina Držića, <https://muzej-marin-drzic.eu/e-knjiznica/>

21 *ma ljubi* –mojoj ljubi, mojoj dragoj

22 Isti se stihovi (od *Zovem se...* do... *venčac svila*) nalaze i u *Veneri i Adonu* (stih 64 – 69); riječ je o pučkoj pjesmici. Prema narodnom vjerovanju, vukodlak sa sobom nosi svoj dom kao puž kućicu. Sedmi muž je vjerojatno maska iz starih svadbenih običaja.

Napomena: bilješke 27 – 28 preuzete su s: Elektronička izdanja djela Marina Držića <https://muzej-marin-drzic.eu/e-knjiznica/>

alata komunikacije izložbe postignuta je atraktivnost, osobitost i originalnost postava. Stoga je ova izložba uspješna sinergija triju elemenata: književnog stvaralaštva, likovne umjetnosti i znanosti (biologije).

LITERATURA

1. Čale, Frano. *Marin Držić: Djela*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1979.
2. Digitalno izdanje Leksikona Marina Držića. <https://leksikon.muzej-marindrzc.eu>
3. Držić, Marin. *Old Stan or a fool fooled / Marin Držić; translated into english verse by Filip Krenus; edited by Philip Parr; [illustrations by Duje Medić]*. Dubrovnik: Dom Marina Držića, 2022.
4. Držić, Marin. *Uncle Maroje / Grižula. English translation by Sonia Bičanić*. Dubrovnik: Dubrovačke ljetne igre, 1967.
5. Držić, Marin. *Uncle Maroje / a Comedy by Marin Držić: (with a supplementary ending by Mibovil Kombo); translated by Filip Krenus; [foreword by Luko Paljetak]*. Dubrovnik: Dom Marina Držića, 2018.
6. Elektronička izdanja djela Marina Držića. <https://muzej-marindrzc.eu/e-knjiznica/>
7. Šundalić, Zlata. *Životinja i Vidra: o životinjskome svijetu u djelu Marina Držića Vidre*. Osijek: Filozofski, fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, 2009.
8. Visković, Nikola. *Kulturna zoologija: što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2009.

Primljeno: 18. lipnja 2024.

ANIMALS IN THE WORKS OF DRŽIĆ

In December 2023 the Dubrovnik Natural History Museum saw the grand opening of the exhibition *Držić's Animal World*, the outcome of expert and creative institutional collaboration between two Dubrovnik cultural establishments, the Natural History Museum and the Marin Držić Home. The key element in the exhibition is animals, inspirations in the literary creations of Marin Držić. The exhibition was created by Ana Čučević, senior curator and director of the Dubrovnik Natural History Museum and Valerija Jurjević, curator of the Marin Držić Home. The visual set up was designed by painters and museum educators Dubravka Tullio and Jasmina Runje. The design of the visual identity was the work of Šime Fabris.

The exhibition presented a part of the richness of the animal life in the writing of Držić via sections from three dramas: *Dundo Maroje*, *Grižula* and *Novela od Stanca* around which were shaped four of the exhibition's sections, while the fifth was based on his nickname of Vidra or Otter. The interpretation of the animal world in a given Držić work was conveyed by the exhibition of 43 exhibits from the holdings of Dubrovnik Natural History Museum.